

Regeringens budgetproposition 2015 ur ett studentperspektiv

Sveriges förenade studentkårer granskar regeringens budget.

SFS

Sveriges förenade studentkårer

Innehåll

1. Högskoleutbildning	2
14 300 nya utbildningsplatser till 2018.....	2
Mer resurser till några utvalda utbildningar.....	4
Färre biståndsstipendier än aviserat	5
Studieavgifter tillåts inom utbildningssamarbeten	6
2. Forskning	7
Anslag till forskning och forskarutbildning.....	7
Medel för samverkan med omgivande samhället.....	7
3. Komvux, yrkeshögskola och folkhögskola	8
10 000 nya platser inom komvux och yrkesvux.....	8
4 000 nya utbildningsplatser inom yrkeshögskolan.....	8
1 500 nya platser inom folkhögskolan	8
4. Studentbostäder	9
20 miljoner till innovativt byggande.....	9
5. Studiemedel	9
Höjning av studielånet med 1 000 kronor	9

1. Högskoleutbildning

14 300 nya utbildningsplatser till 2018

Regeringen föreslår 5 000 nya utbildningsplatser i högskolan från år 2015. Platserna ska sedan utökas för varje år. Vid mandatperiodens slut 2018 ska totalt 14 300 nya utbildningsplatser inom universitet och högskolor ha tillkommit. Flest platser fördelas till forskolläro- och lärutbildningen och grundläro- och lärutbildningen.

Läro- och lärutbildningarna står för nästan hälften av de nya platserna och vårdutbildningar för knappt en femtedel. Drygt 5 000 platser fördelas bland övriga utbildningar.

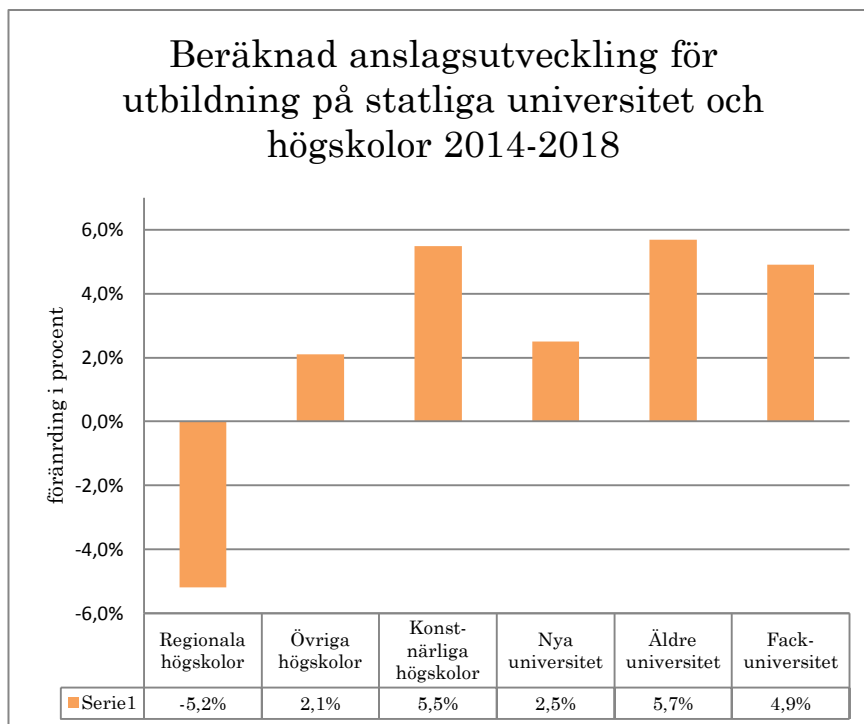
Vad tycker SFS?

Det är uppenbart att det behövs fler utbildningsplatser i högskolan. De senaste åren har söktrycket varit rekordhög och många människor har stängts ute från möjligheten att studera för att platserna inte räcker till. Det är en förlustaffär både för samhället och för varje enskild individ som inte går vidare till högre studier. SFS har varit mycket tydliga med att det behövs fler platser i högskolan och är därför glada att den nya regeringen har valt att lyssna till våra krav. Vi kan dock konstatera att platserna har koncentrerats till ett begränsat antal utbildningsområden och att budgeten innehåller 3 200 färre platser än vad Socialdemokraterna lovade i valrörelsen.

För SFS är några principer särskilt viktiga vad gäller fördelningen av utbildningsplatser:

Utbildningsmöjligheter i hela landet

För att motverka den sociala och geografiska snedrekryteringen som finns till högre utbildning ska möjligheterna att studera finnas i hela landet. Regeringens beräknade anslagsfördelning innebär att anslagen till utbildning minskar för de regionala högskolorna mellan 2014 och 2018. Mest tappar Högskolan Väst, Blekinge tekniska högskola och Högskolan i Skövde. Deras anslag minskar alla med över 10 procent i dagens penningvärde fram till 2018, vilket innebär en större minskning i faktiska resurser. Samtliga universitet utom Luleå tekniska universitet och Mittuniversitetet får ökade anslag. Det betyder med andra ord att det sker en omfördelning från högskolor till universitet och att flera av de mindre högskolorna i landet drabbas negativt av fördelningen. Forskning har tidigare konstaterat att de regionala högskolorna varit helt avgörande för den breddade rekryteringen till högre utbildning. SFS ser därför med oro på den här utvecklingen. Diagrammet nedan visar olika kategorier av lärosätens ökning respektive minskning av anslag om man jämför 2018 års beräknade anslag med budgeten för 2014. Totalt tappar de mindre regionala högskolorna runt 180 miljoner medan de äldre universitetens anslag ökar med strax över en halv miljard.



Källa: Budgetpropositionen för 2015. SFS bearbetning av siffror.¹ Löpande priser.

Ett varierat utbildningsutbud

För att bidra till livslångt lärande och breddad rekrytering behövs en blandning av utbildningsformer. Både program, fristående kurser och distansutbildning är viktiga inslag för att tillgängliggöra högre utbildning för fler. SFS kan konstatera att den här regeringen, precis som den förra, framförallt valt att satsa på programutbildningar. SFS kommer att bevaka vad den utvecklingen innebär för landets studenter.

Användbara utbildningar

En användbar utbildning behöver inte nödvändigtvis vara en yrkesutbildning eller en programutbildning. Det är viktigt att inte glömma bort betydelsen av att utbilda studenter med breda kunskaper som har verktygen att möta ett samhälle i förändring. Studenter med en bra kombination av ämneskunskaper och generella förmågor kommer att kunna röra sig både mellan arbetsplatser och sektorer och bidra till samhällets utveckling. SFS förstår att utbildningar inom bristyrken är viktiga att bygga ut men efterfrågar också att ett mer nyanserat

¹ Följande indelningar har gjorts. **Regionala högskolor:** Högskolan i Borås, Mälardalens högskola, Högskolan i Kristianstad, Högskolan i Halmstad, Högskolan i Gävle, Högskolan i Dalarna, Högskolan i Skövde Högskolan Väst, Blekinge tekniska högskola. **Övriga högskolor:** Södertörns högskola, Malmö högskola, Försvarshögskolan och Gymnastik och idrottshögskolan. **Konstnärliga högskolor:** Kungliga musikhögskolan, Konstfack, Stockholms konstnärliga högskola, kungliga konsthögskolan. **Nya universitet:** Örebro universitet, Karlstad universitet, Linnéuniversitetet, och Mittuniversitet. **Äldre universitet:** Linköpings universitet, Göteborgs universitet, Uppsala universitet, Lunds universitet, Umeå universitet, Stockholms universitet. **Fackuniversitet:** Luleå tekniska universitet, Karolinska institutet och Kungliga tekniska högskolan. Lärosäten som inte ingår: SLU, Högskolan i Jönköping och Chalmers samt enskilda utbildningsanordnare.

perspektiv anläggs i analyserna av framtidens utbildningsbehov. SFS är samtidigt glada över att regeringen i budgeten belyser vikten av användbarhet i diskussionerna kring kvalitetssäkring av högre utbildning.

Långsiktiga planeringsmöjligheter

Om utbildningen ska hålla hög kvalitet behöver lärosätena kunna planera sitt utbildningsutbud på lång sikt. Ett ryckigt fördelande av tillfälliga platser gynnar inte utvecklingen av välplanerade och bra utbildningar. Därför är SFS positiva till att utbildningsutbudet nu ska ses över i en utredning av tidigare universitetskansler Lars Haikola. Vi ser fram emot att ta del av och granska utredningens förslag när de presenteras i oktober nästa år.

Mer resurser till utvalda utbildningar

Regeringen föreslår att 125 miljoner kronor avsätts för utbildningar inom humaniora och samhällsvetenskap samt för lärar- och förskollärarytbildningar nästa år. Pengarna är tänkta att bidra till ökad kvalitet och mer undervisningstid. Ytterligare 125 miljoner kronor föreslås från år 2016. (Utgiftsområde 16 s.184)

Vad tycker SFS?

Det är bra att regeringen uppmärksammar det stora resursbehov som finns inom flera utbildningsområden i högskolan. Det handlar inte bara om att undervisningstimmar är för få. Den undervisning som ges håller på många håll inte heller den kvalitet som kan förväntas av en högskoleutbildning. Det beror på att den pedagogiska utvecklingen i högskolan inte premieras men också på hur resurser fördelas till utbildningen och att många utbildningar är underfinansierade. Det är också en besvikelse att resurstillskottet som aviseras i budgeten bara är hälften av det som Socialdemokraterna utlovade i valrörelsen.

Som resurstilldelningssystemet är konstruerat så försvinner pengar från högskolan varje år eftersom resurserna inte räknas upp i samma takt som kostnaderna. Enligt Sveriges universitets- och högskolelärarförbund, SULF, så har högskolan urholkats på 7 miljarder sedan 90-talet. En halv miljard till några utvalda områden på fyra år gör därmed liten skillnad. Ungefär hälften av tillskottet kommer att ätas upp av urholkningen samtidigt som andra utbildningsområden fortsätter att urholkas på samma sätt som innan.

SFS vill att resurstilldelningssystemet ska ses över och efterfrågar bland annat följande förändringar:

- Att systemet görs om så att undervisningsmetoderna snarare än ämnesinnehållet blir avgörande för resurstilldelningen.
- En höjning av de lägsta ersättningsnivåerna så att de åtminstone motsvarar den lägsta godtagbara nivå som fastställdes i Grundbulten.
- Att framtida urholkning förhindras, exempelvis genom slopat krav på produktivitetssökning.

- Införandet av en ”finansieringsprincip” som innebär att staten inte kan ge universitet och högskolor ytterligare uppdrag utan medföljande finansiering.
- Tydligare krav på forskare att redovisa hur forskningen ska kopplas till utbildning på grund- och avancerad nivå i ansökan om forskningsmedel.

Färre biståndsstipendier än aviserat

Svenska institutet fick i budgeten för 2014 aviserat 50 miljoner kronor extra för stipendier till studenter från biståndsländer. Den höjningen har nu dragits tillbaka och innebär därmed en kraftig minskning av stipendier för studenter från biståndsländer under 2015. På grund av den beräknade höjningen av anslaget har Svenska institutet, SI, i år kunnat bevilja runt 500 stipendier inom de två stipendieprogram som finansieras av biståndsbudgeten. I och med att de 50 miljoner kronorna som aviserats nu uteblir kommer SI nästa år inte kunna bevilja mer än ett 20-tal stipendier. Det kommer att innebära en kraftig minskning av nya inresande studenter från biståndsländer. Den här förändringen finns inte utskriven i budgeten men bekräftas av Svenska institutet.

Vad tycker SFS?

SFS sätter ett stort värde på internationella studenters deltagande i svensk högre utbildning. När svenska studenter får möta studenter från andra länder och utbildningstraditioner, med andra kunskaper och erfarenheter så bidrar det till studenternas personliga och intellektuella utveckling. Sverige har sett ett brutalt tapp av utomeuropeiska studenter sedan införandet av studieavgifter och SFS har varit en av de starkaste kritikerna till avgiftsreformen. Det är obegripligt att regeringen talar om att ”undanröja hinder för internationalisering”. (Utgiftsområde 16 s.185) och samtidigt tar beslut som direkt hindrar studenter från att komma till Sverige och studera.

Miljöpartiet skriver i sitt valmanifest att ”studieavgifterna för utomeuropeiska studenter ska avskaffas” och Socialdemokraterna har i sitt Framtidskontrakt skrivit att ”för att öka utbytet med andra delar av världen, och möjliggöra för fler studenter att stanna i Sverige för att arbeta och forska, behöver en andel av studieplatserna öppnas för utomeuropeiska studenter. Utgångspunkten ska vara att studier i Sverige är avgiftsfria”. Att partierna nu drar in viktiga stipendier för utomeuropeiska studenter och behåller studieavgifterna är en besvikelse.

För SFS är det självklart att vi ska arbeta för att fler utomeuropeiska studenter ska vilja studera i Sverige och stanna kvar efter examen. Då behövs en aktiv politik som på riktigt undanröjer hinder för internationalisering av högre utbildning. Det innebär till exempel att:

- Studieavgifter för utomeuropeiska studenter avskaffas.
- En uppdaterad nationell strategi för internationalisering tas fram. Strategin ska bland annat innehålla aktiva åtgärder för att öka student- och lärarmobiliteten samt åtgärder för att främja mötet mellan inhemska och inresande studenter i och utanför undervisningen.
- En ordentlig genomlysning och korrigerande av de byråkratiska hinder som drabbar studenter som vill komma till Sverige. Till exempel:

- kravet att studenter måste ta sig till en svensk ambassad för att få visum och att handläggningstiderna är för långa.
- En bättre koppling till arbetslivet i svenska utbildningar för alla studenter.

SFS vill överhuvudtaget se en mer genomtänkt politik för internationalisering av högre utbildning. Våra förslag innefattar allt från utveckling av pedagogiken och undervisningens upplägg till förenkling av visumregler och förkortade handläggningstider. Vi skriver mer om det i vår rapport "Räcker det med undervisning på engelska – en granskning av strategier för internationalisering av högre utbildning"² som bland annat uppmärksammats av DN³, P3-nyheter⁴ och nu senaste i en debattartikel i Nyteknik⁵ av nya universitetskanslern Harriet Wallberg.

Studieavgifter tillåts inom utbildningssamarbeten

Regeringen har valt att gå vidare med den förra regeringens förslag om att tillåta studieavgifter inom utbildningssamarbeten med andra länder. Förslaget innebär att avgifter för utbildning som ges i samarbete med ett lärosäte utomlands inte längre bryter mot högskolelagens princip om avgiftsfri utbildning under vissa förutsättningar. Avgifterna får inte tillfalla det svenska lärosätet och inte avse den del av utbildningen som anordnas av ett lärosäte i Sverige. Reglerna börjar gälla den 1 februari 2015. Bakgrunden till förslaget är att svenska lärosäten inte kunnat erbjuda utbildningar i samarbete med utländska lärosäten som tar ut avgifter eftersom Universitetskanslersämbetet tolkat detta som ett brott mot principen om avgiftsfrihet.

Vad tycker SFS?

Internationalisering och internationellt samarbete är en viktig del av högskolans uppdrag. Det är därför problematiskt att svenska lärosäten inte kan ge utbildning i samarbete med vissa lärosäten utomlands. SFS är samtidigt av den bestämda åsikten att högre utbildning måste vara avgiftsfri. Vad som utgör en studieavgift ska utgå från kostnaderna för studenten och inte som i förslaget definieras utifrån vilken aktör som tar emot pengarna.

Alla studenter, oavsett ekonomiska villkor, borde ha möjlighet att delta i de gemensamma program som förslaget berör. Det är viktigt inte minst för att internationalisering är en viktig kvalitetsaspekt av den högre utbildningen och att tillgången till internationella erfarenheter inte ska avgöras av ekonomiska förutsättningar.

SFS efterfrågade i sitt remissvar en mer långsiktig analys av förslagets konsekvenser. Vi valde bland annat att ta upp det faktum att om antalet utbildningar som arrangeras i samarbete med utländska universitet ökar så påverkar det utbildningsutbudet i Sverige. På sikt kommer en

²http://sfs.se/sites/default/files/sfs_rapport_racker_det_med_undervisning_pa_engelska_en_granskning_av_strategier_for_internationalisering_av_hogre_utbildning_2014.pdf

³ <http://www.dn.se/nyheter/sverige/ingen-plan-for-att-ta-hand-om-utlandska-studenter/>

⁴ <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1646&artikel=5904539&playaudio=5000599>

⁵ <http://www.nyteknik.se/tekniknyheter/article3857497.ece>

större andel av de utbildningar som studenterna kan välja mellan i någon del vara belagda med avgifter. Risken finns också att lärosäten som anordnar utbildningar i samarbete med utländska lärosäten väljer bort att arrangera motsvarande utbildningar enbart i Sverige. Det skulle innebära att avgiftsfria alternativ konkurreras ut av avgiftsbelagda alternativ och att utbudet för studenter som inte kan betala försämras. Hela SFS remissvar finns att läsa på vår webb.

2.Forskning

Anslag till forskning och forskarutbildning

I budgetpropositionen för 2015 föreslås inga förändringar i fördelningen av pengar till forskning och utbildning på forskarnivå. Regeringen uppger att de ska återkomma med förslag till fördelning av de 1,2 miljarder som beslutades i forskningspropositionen i nästa års budget. (Utgiftsområde 16 s. 192)

Vad tycker SFS?

Det är bra att den här regeringen håller fast vid den förra regeringens satsningar på forskning. Samtidigt är det väldigt allvarligt att motsvarande satsning på utbildning uteblir och att resursurholkningen inom flera utbildningsområden får fortgå. Det saknas också en sammanhållen politik för forskning och utbildning. Resurserna för forskning bör i framtiden fördelas med större hänsyn till hur fördelningen påverkar utbildningen på grund- och avancerad nivå. Det är till exempel problematiskt att forskningsanslagen idag är koncentrerade till vissa ämnesområden och lärosäten. SFS tycker också att det ska ställas högre krav på en tydlig koppling till utbildning för vissa forskningsmedel.

Medel för samverkan med omgivande samhället

Vinnova kommer enligt den förra regeringen beslut att fördela medel till universitet och högskolor baserat på kvalitet och prestation i samverkan med det omgivande samhället under 2015. (Utgiftsområde 16 s. 152)

Vad tycker SFS?

SFS har under arbetets gång lämnat synpunkter till Vinnova. Vi har i våra kommentarer tydliggjort att utbildningens betydelse för samverkan med det omgivande samhället måste synliggöras också i detta sammanhang. Studenter är den viktigaste länken mellan det omgivande samhället och akademien och SFS tror att det finns en outnyttjad potential i studentgruppen. Som exempel borde fler lärosäten kunna inkludera studenter i forskningsprojekt som involverar samverkan med det omgivande samhället. Det här görs redan på ett par lärosäten. I Kristianstad får exempelvis sjuksköterskestudenter delta i forskningsprojekt under sin verksamhetsförlagda utbildning.⁶ Studenterna

⁶ För mer information besök Högskolan i Kristianstads hemsida: <http://www.hkr.se/sv/forskning/forskningsmiljoer/pro-care/forskning-och-vfu/forskning-och-vfu/>

fungerar på ett väldigt konkret sätt som förmedlare av kunskap och information mellan å ena sidan verksamheten där de gör sin VFU och å andra sidan den pågående forskningen. På språkkonsultprogrammet i Göteborg har studenter till exempel involverats i forskningsprojekt som sker i samarbete med kommuner.

SFS har också tagit upp att lärosätenas arbete med arbetslivsanknytning måste bli mer sammanhållet och strukturerat så att alla studenter får möjlighet att på ett aktivt sätt möta arbetslivet under sin utbildning.

3. Komvux, yrkeshögskola och folkhögskola

10 000 nya platser inom komvux och yrkesvux

Regeringen föreslår 10 000 nya utbildningsplatser inom komvux och yrkesvux. För utbyggnaden avsätts 475 miljoner kronor i budgeten för 2015 och samma belopp beräknas årligen från och med 2016. (Utgiftsområde 16. S. 177)

4 000 nya utbildningsplatser inom yrkeshögskolan

Regeringen föreslår att bygga ut yrkeshögskolan med 4 000 nya studieplatser under mandatperioden. Nästa år avsätts 120 miljoner kronor och från 2016 och framåt beräknar regeringen att 240 miljoner kronor kommer att behövas. (Utgiftsområde 16 s.177)

1 500 nya platser inom folkhögskolan

Regeringen föreslår finansiering för 1 500 nya utbildningsplatser inom folkhögskolans allmänna kurser. Från och med 2016 ska platserna bli 2 000 fler. (utgiftsområde 16 s.177)

Vad tycker SFS?

Det är viktigt att det finns möjlighet att även efter gymnasiet läsa in behörighet till högskola eller yrkeshögskola. Att regeringen satsar på 1 500 nya platser till folkhögskolornas allmänna kurser är därför mycket positivt. Det är också bra att regeringen finansierar fler kurser inom Komvux som också fyller en viktig funktion för behörighetsgivande studier. För SFS är det självklart att alla som vill ska kunna läsa in högskolebehörighet.

Yrkesinriktad vuxenutbildning och yrkeshögskola är viktiga komplement till universitet och högskoleutbildningar. Ett varierat utbud av utbildningsmöjligheter efter grund- och gymnasieskolan ger fler personer möjlighet att skaffa sig den kompetens som efterfrågas i arbetslivet och att hitta en meningsfull sysselsättning. Ett brett utbud av utbildningsformer gynnar också det livslånga lärandet och gör det möjligt för personer att omskola sig. SFS välkomnar därför fler platser inom yrkesvux, komvux, folkhögskola och yrkeshögskolan.

4. Studentbostäder

20 miljoner till innovativt byggande

Det stöd till innovativt byggande som den förra regeringen införde föreslås gälla även nästa år. Regeringen avsätter 20 miljoner i budgeten för stödet år 2015. (utgiftsområde 18 s.50)

Vad tycker SFS?

Det råder inget tvivel om att det behövs krafttag mot den akuta studentbostadsbristen i Sverige. Den kartläggning som SFS genomför varje år visar på en markant försämring av bostadssituationen för landets studenter. Det är nu 11 orter som inte kan erbjuda ett studentboende den första terminen. Det är nästan dubbelt så många som för två år sedan och vi ser nu att även mindre och medelstora studieorter drabbas. SFS har därför varit glada över att både Socialdemokraterna och Miljöpartiet tidigare föreslagit konkreta åtgärder för ökat byggande av studentbostäder. Socialdemokraterna har lovat en byggbonus på en miljard till bostäder för unga och studenter och Miljöpartiet ett statligt stöd för finansiering av 10 000 nya studentbostäder. Vi som representerar Sveriges studenter hade därmed förväntat oss betydligt mer av årets budget än de 20 miljoner som avsätts för innovativt byggande.

SFS menar att studentbostadsbristen är ett akut problem och att åtgärderna redan uteblivit alldeles för länge. Vi förväntar oss därför att regeringen håller sina löften om att avsätta minst 1 miljard kronor för byggande av små hyresrätter och studentbostäder och att de inte låter åtgärderna vänta.

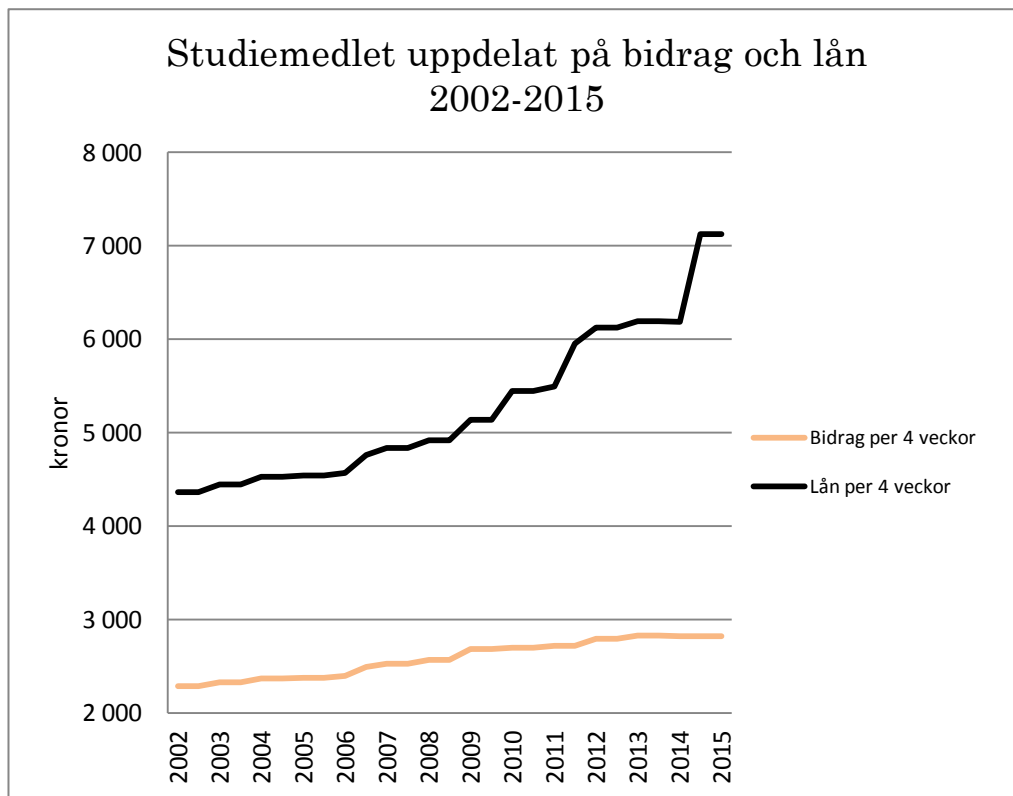
5. Studiemedel

Höjning av studielånet med 1000 kronor

Regeringen föreslår att lånedelen av studiemedlet ska höjas från och med 1 januari 2015. Lånet ska höjas med 1 000 kronor per studiemånad, vilket innebär att studiemedlets totaltbelopp blir 10 777 kronor per studiemånad. (Utgiftsområde 15 s. 35)

Vad tycker SFS?

SFS är oroade över att lånedelen av studiemedlet ökar vilket också ökar skuldbördan för studenter. Det är givetvis bra att regeringen förstår att dagens dryga nio tusen inte räcker för att täcka studenters kostnader, men att höja endast lånet är inte rätt väg att gå. Tidigare Socialdemokratiska regeringar har haft en uttalad ambition om att på sikt skapa bättre balans mellan lån och bidrag i studiemedlet. Även Miljöpartiet har helt nyligen gett uttryck för en sådan ambition. Det är därför förvånande att regeringen nu ger ett motsatt besked. Diagrammet på sida 10 visar hur glappet mellan lån och bidrag successivt ökat under 2000-talet. Det är problematiskt inte minst eftersom personer från studieovana hem både är mer beroende av studiemedlet och mer oroliga för att låna. En ökad lånedel i studiemedlet kan med andra ord få negativa konsekvenser för den breddade rekryteringen till högre utbildning. SFS kommer att följa den här utvecklingen och vilka konsekvenser den får för studenterna.



Källa: SFS bearbetning av CSN:s statistik. Siffran för 2015 är ungefärlig eftersom exakta siffror fortfarande saknas.